

דהקשה, דאי קפץ ונשבע ליכא כפל. ותירץ, דהכא מיירי דחייבוהו בית דין בטעות, ולא אמרינן דיחזור הדין, כיון דבדיעבד השבועה מהניא.

דף קח ע"ב

(יב) תוס' ד"ה תבעו שומר, משמע דהודה לאחר שאין בעל הדבר דלא הויא הודאה. **הקצות החושן** (סימן פא סק"י), הביא להא **דלעיל** (עד): מעשה ברבן גמליאל שסימא את עין טבי עבדו והיה שמח שמחה גדולה, ואקשו דשמע מינה מודה בקנס ואחר כך באו עדים חייב, ומסקי, דהודה שלא בפני בית דין. והקשה אמאי בעינן להא, תיפוק ליה דהיתה הודאתו שלא על ידי תביעת העבד, דמשמע, דטבי לא היה שם בשעת הודאה, מהא דאמר, "אי אתה יודע שטבי עבדי יצא לחירות" שהוא לשון נסתר. וכתב, דלשיטת התוס', דהטעם דלא מיפטר בהודאת קנס שלא בפני התובע, משום, דאינו מתחייב בהאי הודאה, ולא הוי מרשיע את עצמו. יש לומר, דכשם שמצינו דהמודה לחבירו ואומר לו קיבלתי ממך כך וכך, אין צריך לומר אתם עדי. וכן בתפס ממון התובע אינו צריך לומר אתם עדי (כמבואר שם בסעיף ד). הוא הדין במעשה דטבי, כיון שהעבד תפוס בעצמו, לא בעי אתם עדי ולא תביעת בעל דין, וממילא ליכא לדינא דבעינן הודאה בפני התובע.

(יג) **שם בתוה"ד**, וי"ל דמשום דאקרון לא הוה מצי למפשט הא דפשיט אם בשקר נשבע. ביאר **המהרש"א**, דהא וודאי, דגם אם באמת נשבע, לא הוה מצי למיפשט אקרון, ולמימר דאם באמת נשבע, נפטר הגנב. משום דאיכא למימר דכיון דבאמת נשבע ניחא ליה למריה דתהוי בדיה, ושתהא תביעתו תביעה, ושפיר נתחייב הגנב בקרן. אבל הא דבשקר נשבע לא הוה מצי למיפשט אקרון בהיפך, ולומר, דלא נתחייב בהודאתו ולא הוי תביעתו תביעה, מאחר דלא ניחא ליה למריה דלהוי תו שומר עלה שכבר נמצא שקרן. דאם כן, מהאי טעמא גופה רמיא עליה דשומר לשלם הקרן, והרי הוא בעל דבר על הקרן ותביעתו תביעה, מה שאין כן לגבי הכפל. ועיין בחזון איש (יח, ז) דפליג אסברתו.

(יד) **מתני'**, הגוזל את אביו וכו' הרי זה משלם קרן וחומש לבניו או אחיו. ופירש **רש"י בד"ה הרי**, דהיינו לבני אביו או לאחי אביו. והקשה **הרשב"א**, דהוה ליה למימר לאחיו או לאחי אביו. ומשום הכי פירש **כתוס' בד"ה לבניו**, דבניו היינו בנים של הגולן.

(טו) **מתני'**, משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו. כתב **הרמב"ם** (פ"ח מגזילה ה"ב), דאם אין הגזילה קיימת, או נשתנית, עושה חשבון עם אחיו על הקרן והחומש. ואם הגזילה קיימת, חייב להוציא הגולה עצמה מתחת ידו. לפיכך נותן את הגולה ואת החומש לאחיו ועושה עמהן חשבון. ומתניתין איירי דווקא בגזילה קיימת. ועיין באות הבאה.

(טז) **מתני'**, משלם קרן וחומש ואשם. הקשה **הפני יהושע**, אמאי משלם את החומש לאחיו ואינו יורשו כמותם, ובשלמא קרן דבאיסורא אתא לידו ומוליכו אחריו אפילו למדי, ניחא. אבל בחומש דליכא לכולי האי, ואינו אלא חיוב לשלם לנגזל, מנא ליה שהפקיעה התורה את זכות הגולן בירושת החומש. ותירץ, דלדברי **רש"י בד"ה ואחר כך מת אביו**, מיירי שהודה לאחר מיתת הנגזל, ובשעת מיתתו זכו אחיו בגזילה, ורויין אותם

(ז) **רש"י ד"ה לקרן אחת**, אם כפר וכו' וה"ה לתרין כפילי. **והרשב"א** כתב בשם **הר"ח**, דאיכא למימר דהוא הדין לכפילא, ואיכא למימר דווקא חומש דרבייה קרא ולא כפל, ואינו מוכרע. וכן כתב בשם **הראב"ד**. **ובשיטה מקובצת** בשם **הרמ"ה** כתב כדעת **רש"י**, והכריח כן, דאי לאו הכי הוה לגמ' למימר, פשוט מיהא חדא.

(ח) **תוס' ד"ה טען, בתוה"ד**, ומיהו תימה וכו'. תירץ **התורת חיים**, דהתם לענין קרבן איירי, דלאו בכלל תשלומין לחבירו הוא, אלא לד', וכדכתיב "ואת אשמו יביא לד'" (ויקרא ה', כה), ושפיר מתחייב על כל שבועה ושבועה, דממון המשתלם בראש הוא, כיון דלא משלם לנפקד יותר מן הקרן, [ואף דפירש **רש"י שם** (קו). **בד"ה חייב**, דאחומש ואשם קאי, היינו למסקנא דהכא]. אבל בתרי חומשי ותרי כפילי קמיבעיא ליה, אי אמרינן, כיון דחומשא וכפילא קמייתא בכלל תשלומין ניהו, שהרי למפקיד יהיבין להו, לא הוי ממון המשתלם בראש, ולא משלם אידך חומשא וכפילא, או דלמא לא קפיד קרא אלא בתרי גוונא ממונא, אבל בחד גוונא ממונא משלם.

(ט) **גמ', תבעוהו בעלים לשומר ונשבע ושילם**. הקשה **התוס' רי"ד**, מדוע שנו להאי סוגיא הכא, ולא בבבא מציעא בפרק המפקיד, דעסיק בדיני שומרים. ותירץ, דאגב דאמרן **לעיל** (קה): דשומר שנשבע שבועת שקר, נסתלק מדין שומר ונעשה כגולן להתחייב באונסיו, נקט נמי להא, דאף דנשבע באמת, סבר אביי דנסתלק מדין שומר, לענין שאף על פי שישלם לאחר מיכן, לא יקנה הכפל בתשלומיו, כמו שקונה כל שומר בתשלומיו.

(י) **רש"י ד"ה תבעוהו בעלים וכו'**, ואח"כ שילם לפנים משורת הדין. הקשה **ההפלאה**, אמאי לא פירש בגוונא דהודה שנשבע לשקר ושילם. ותירץ, משום דלעיל בעי רבינא בחומש וכפילא דתרי גברי מהו, ולדעת **הרמב"ם** (הובא לעיל אות א), היכא דהודה הוא קודם, נתחייב הראשון בחומש, ושני פטור מכפל. אם כן, אי נימא דמודה שנשבע לשקר, נתחייב בחומש, וממילא הגנב פטור מן הכפל. ולא ניחא לאוקמי דיוקא דרישא במודה שנשבע לשקר, דבהא לא שייך כפל.

(יא) **תוס' ד"ה ותרי, בתוה"ד**, אין לפוטרו, משום דחשוד על השבועה מדרבנן הוא דמפסל. הקשה **הקצות החושן** (סימן צב סק"א), מדאיתא **בבבא מציעא** (ה:), דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא, דאי לא תימא הכי, האי דאמר רחמנא מודה במקצת ישבע נימא מיגו דחשיד. ומאי קשיא, הא אמרינן הכא, דמדאורייתא אפילו חשוד על השבועה לא נפסל לשבועה. ותירץ, דהא דכתבו דחשוד על השבועה לא מיפסל, היינו, במי שעבר כבר על השבועה קודם לכן, דלא נפסל לשבועה אחרת, דשמא עשה תשובה. אבל התם, אי נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועה, אם כן שבועה זו למה, דהלא השתא אתה חושדו בממון שגול, והכי נמי תחשדנו שיישבע לשקר, ובוזא אפילו מהתורה שבועתו שבועת חנם. **והחזון איש** (ח"מ סימן ט, ד) כתב, דאין כוונת התוס' דמהתורה נאמן לישבע, דהא אף באיסורין החשוד על הדבר לא נאמן. אלא דכוונתם, דאף דמעיקר הדין לא משבעינן ליה, מכל מקום כשקפץ ונשבע נפטר על ידי שבועתו, ומאי דמסקינן בבבא מציעא, דחשיד אממונא חשיד אשבועתא, היינו דלא משבעינן ליה לכתחילה. אלא

ליה דפטור, דמאחר שנגנבה באונס כלתה לו שמירתו. אבל בהא דהחזירה לבית שומר מספקא ליה, דדלמא כיון דאהדריה ליה הדר לשמירתו, עד דמטיא ליה לידי בעלים, דהוה ליה לשומר לאהדורי מיד לבעליו או לומר לו טול את שלך.

דף קט ע"א

א) מתני', ויחזיר. הקשה התפארת ישראל (פ"ט מ"י אות סג), אמאי נקט "יחזיר", והא שלהם הוא מעולם, והוה ליה למימר "ויתן". ותירץ, דכיון דחוזר חלילה לכל הקרוב קרוב קודם, שייך ביה לשון חזרה. אמנם הר"ן **בנדרים** (מוז.) בד"ה והוי, דגרס "ויתן".

ב) מתני', ויחזיר לבניו או לאחיו וכו'. הקשה הרשב"א, דאם הוא נותן לבנו ולאחיו, היאך קתני ברישא "לא יירשנו", הא כל שיכול ליתן יורש הוא, וכל שכן הכא שפורע חובו. ואי משום שלא נהנה מהנכסים באכילה, הוה ליה למימר לא ינהה מנכסיו. ועוד הקשה, דכשנותן לאחר הרי הוא מועל, וכדאמרין **בנדרים** (לח.). באומר ככרי עליך, דהמקבל שהוא הנידר מועל לכשיוציא. ועוד הקשה, היאך בעלי חובות נפרעין מהם, והלא אין לו בהם כלום, וכדאמרין **בנדרים** (מוז.) בקונם פירות אלו על פלוני מהו בחלופיהן, ואתינן למפשטה מדתנן, המקדש בערלה וכלאי הכרם אינה מקודשת. וחזינן מהתם, דמודר הנאה דמי לאיסור ערלה ולא דיליה נינהו. וכתב, **דהראב"ד** פירש, דהאי יחזיר לבנין אמדיר קאי, כלומר שהאב המדיר יכול ליתן לבניו של הנידר, וכן יכול לפרוע לו חובו, דומיא דמתניתין **בנדרים** (לג.). דפורע לו חובו וון את אשתו ובניו אף שחייב במזונותיהן. והא דקתני הכא **לאחיו**, שיטפא דלישנא היא, אגב הגזול אביו דלעיל. אלא דאכתי תקשי, דהוה ליה למימר ון את בניו. ועוד דמתניתין היא (שם) ומה הוצרך להשמיענו. **והרמב"ם** (פ"ה מנדרים ה"ח) פירשה אנידר, וכתב, שצריך שיאמר אלו נכסים שאסר עלי אבא. דתנן לעיל בהגזול את אביו, דאמרין עלה בגמרא בסמוך דצריך שיאמר זה גזל אבא. וכתב הרשב"א, דבכך יישב כל הנך קושיות, דכיון שאומר כן, אין זה כנותן משלו אלא כמגביה להן מציאה. וכן בפרעון חוב, והרי זה כמלוה שאמר ללוה הגבה מציאה ותנה לי והפטר.

ג) תוס' ד"ה בע"ח באין ונפרעין, בתוה"ד, משום שהרי וודאי אינו רוצה. הקשה המהדורא בתרא למהרש"א, דלפי זה, אילו רצה מצי לעשות כן, ואמאי תנן "דאם אין לו ללוה וכו'", הא אפילו אם יש לו יכול לעשות כן.

ד) גמ', אמר ר' יוסף אפילו לארנקי של צדקה. כתב הרשב"א בשם **הראב"ד**, דיש לפרשה בין אגזול ובין אמודר. ועוד כתב, דלאחר שנותן לצדקה, חוזר ומתפרנס מהקופה בתורת צדקה. וכתב הרשב"א, דחזינן מדבריו, דהאומר בחייו ובמותו, לאו כאומר נכסים אלו, שְאֵלו האומר נכסים אלו, אפילו מוכרן או נותנן לאחר, אסורין לו, כדאיתא **בנדרים** (מו.).

ה) גמ', וצריך שיאמר זה גזל אביו. כתב הים של שלמה (סימן ט), שצריך להודיעו כן, כדי שיצא ידי תשובה מעליא, שמתוודה שהוציא את הגזילה מתחת ידו. ואף לגבי קונם צריך להודיע, אלא דהתם הטעם, כדי שלא יהיה נראה כמתנה שנותן לבניו, ונמצא שנהנה מאסורי הנאה. ומהאי

כאילו הם הנגזלים עצמם, וכשהודה להם נתחייב להם את החומש, ולהכי משלם להו קרן וחומש. וכתב, דבזה נתיישבה קושיית המהרש"א (הובא לקמן אות יט).

זו) מתני', האומר לבנו קונם שאתה נהנה לי אם מת יירשנו. כתב **הרשב"א**, דלא דמי לככרי עליך ונותנה לו במתנה, דאסיקנא **בנדרים** (לה.). שאסורה עליו אלא אם כן יש יד אחר באמצע, דהיינו שמכרה או נתנה לאחר. דהכא שאני, דלא מהמדיר באה לו אלא משל שמיים, שירש נכסים אלו עם מיתת האב.

יח) מתני', או שאין לו לוה ובעלי חובות באים ונפרעין. פירש רש"י בד"ה אין לו, דאין לו נכסים. והקשה התורת חיים, דאין הלשון משמע כן, דאי אין לו נכסים כלל, ממאי בעלי חובין באין ונפרעין. אלא נראה, דאין לו היינו דאין לגולן לא אחים ולא בנים, דאז לוה ובעלי חובות באין ונפרעין, וכדפירש **הרמב"ם** (עיין לעיל אות טו), דאף דלא מצי למיעבד השבה, מכל מקום צריך להוציא הגזלה מתחת ידו, ולהכי נותנה לבעל חובו או לצדקה. אמנם הקשה, מהא דאמר ר' יוסי **לקמן** (קט.), דבדליכא יורשים יתן אפילו לארנקי של צדקה. ומאי אפילו, הא איכא רבותא טפי דיכול לפרוע חובו בהיא גזילה, ולפירוש רש"י ניחא דלוה מאחרים, ומשיב לאחיו קאמר.

יט) רש"י ד"ה ואחר כך מת אביו, ואחר מיתת האב הודה. **התוס' ר"ד**, דייק מדבריו, דבהודה בחיי אביו אינו חייב להחזיר, דכבר נתחייב לשלם בחיי אביו, והרי הוא יורש מכח אביו. וכתב דאינו נראה, אלא אפילו הודה בחייו אינו נפטר מעונש עד שיוציא הגזילה מידו מפני חומר השבועה, ולא מצי מחיל לנפשיה, כדעת רבי עקיבא **לקמן** (קט.). וכן הקשה **המהרש"א**, וכתב, דאינו מדברי רש"י, ושמא תלמיד טועה כתבה. ועיין לעיל אות טז, מה שתירץ הפני יהושע.

כ) תוס' ד"ה לוה, בתוה"ד, אע"ג דיש לו שאר נכסים. ביאר **המהרש"א**, דשאר נכסים היינו דווקא מטלטלין, אבל קרקעות אין לו אלא אותה הקרקע שנתן לבניו או לאחיו. דאי לאו הכי, לא הוה הבעלי חובות טורפין מהם הקרקע דלסברת התוס' השתא, [אמנם בסוה"ד חזרו בהם], הוה כמקבלי מתנה, ואין גובין ממשועבדין בדאיכא בני חורין.

כא) גמ', אמר אביו אם שומר חנם הוא רצה עושה עמו דין רצה נשבע אם שומר שכר וכו'. פירש רש"י בד"ה עושה עמו דין, השומר עם הבעלים. אמנם **הראב"ד** כתב, דיש מפרשים דעושה עמו דין, היינו השומר עם הגנב, ולא יצטרכו הבעלים לטרוח לדון עם הגנב, שקשה להוציא ממנו, ויש על השומר שכר, לטרוח ולהתעסק עמו. **והרשב"א** כתב דנראה **בהראב"ד**, דלפירוש רש"י, לא הוה לאביי למימר עושה עמו דין, אלא ישלם. ועוד הקשה, איך אפשר לומר דישלם שומר חנם מביתו אף שלא פשע. דבשלמא לטרוח ולדון עם הגנב, מחייבין ליה, דאף בתחילה אילו ידע והכיר בה בשעת גניבה, הוה ליה לטרוח ולעמוד כנגדו להצילה, דאם לא כן הוה פושע. אבל מהיכי תיתי שישלם.

כב) גמ', רבה זוטא בעי לה הכי וכו'. כתב השיטה מקובצת בשם **הרמ"ה**, דמילתא דפשיטא ליה לאביי ורבא, מיבעיא ליה לרבה זוטי. ובשם **הראב"ד** כתב, דלא מספקא ליה בגוונא דקמיירי אביי ורבא, דבהא פשיטא

בעלי חובות ונפרעין ממנו, ולא נימא דיוציא מתחת ידו להתחלק לאחיו הכהנים.

(יב גמ') גזל גיורת מהו. הקשה השיטה מקובצת בשם הרא"ש, מאי קמבעיא ליה, הא בכל דוכתא ממעטינן אשה מאיש. ותירץ, דרבינא מבעיא ליה אם יש שום פסוק לרבות גיורת, כיון דלא מסתבר ליה לחלק בין ממון גר לגיורת.

(יג גמ') קטן אי אתה צריך לחזור עליו. כתב השיטה מקובצת בשם הרא"ש, דמשמע הכא, שאם גזל גר קטן ונשבע לו הוודה, משלם קרן וחומש לכהנים, ואין צריך לחזור אחריו אם יש לו גואלים. וקשה, כיון שאין נשבעין על טענת קטן, אמאי משלם חומש, הא אמרינן לעיל (קד): גבי גזל אביו, כשנשבע הבן אין משלם חומש, משום שאין משלמין חומש על כפירת שעבוד קרקעות, ומשמע, דלפי שאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות, אין משלם חומש על אותה שבועה, והכא נמי נימא, דכיון דאין נשבעין על טענת קטן, לא ישלמו חומש. ותירץ, דלאו מהאי טעמא פטרינן ליה התם מחומש, דהא אפילו נשבע מעצמו בלא שהוצרך לכך משלם חומש, כדתנן (קו). השביע עליו אפילו ה' פעמים חייב על כל אחד ואחד, והאי דמפטר, היינו מהא דלקמן (קיז): דנתמעטו קרקעות מדין חומש ואשם מכלל ופרט, אבל קטן לא נתמעט מהתם.

(יד גמ') "לה' לכהן" קנאו ה' ונתנו לכהן. הקשה השיטה מקובצת בשם התוס' שאנץ, אמאי קאמר ד"קנאו ה'", אי למימר דהוי ממון גבוה ולא מצי מקדש בו את האשה, תיפוק ליה מדקרייה רחמנא "אשם" כדאמרינן לקמן (קי:).

(טו גמ') ונתנו לכהן שבאותו משמר, כתב הרמב"ם (פ"ח מגזילה ה"ה), דנתנו לכל הכהנים שבאותו משמר, וכן הוכיח השיטה מקובצת בשם הרמ"ה לקמן (קי). מדאיתא התם דצריך שיהיה בו שוה פרוטה לכל כהן וכהן. והקשה התוס' ר"ד, למה יזכו בו כל כהנים שבמשמר, הא המשמר היה חלוק לששה בתי אב וכל בית אב מקריב ביומו, וזוכה באכילת הקדשים ביומו, כדתניא בסיפרא (ויקרא, צו פ"י סימן ב). ותירץ, דדווקא אכילת קדשים והעורות חילקו לבתי אבות, משום דשכיחי בכל יום, אבל גזל הגר דאינו שכיח, הרי הוא לכל המשמר.

(טז תוס') ד"ה קטן אי אתה, בתוה"ד, ובקטן שנתגייר וכו'. כתב הכוס הישועות, דהתוס' הוכרחו לאוקמי בהכי, דאי לאו הכי, הוה מצי לתרוצי בפשיטות, דהוה ליה מעות, בגוונא שמת אביו כשעדיין היה הוא קטן, וירש את אביו, דגוי יורש את אביו גוי, ולאחר מכן נתגייר.

(יז גמ') ומנין שעבודתה ועורה שלו. ביאר המהרש"ל, דהיינו אפילו בלא שהקריב בעצמו. וכדאיתא בגמ' להלן כיצד וכו'. וכתב, דללישנא אחרינא ברש"י ד"ה אם היה, עבודה ועורה לאנשי משמר, לא מתיישב לשון "כיצד". ושמא לא גריס לה.

(יח תוס') ד"ה אלא אמר ר' ששת, בתוה"ד, ורבא דמוקי לה כרבי עקיבא סבר דזקפו וכו'. הקשה הכוס הישועות, דהכא הכריחו התוס' דרבא מוקי למתניתין כר' עקיבא, ולעיל (קד). בד"ה אמר רבא מספקא להו אי רבא מוקי מתניתין נמי כר' עקיבא.

(יט תוס') ד"ה קטן, בתוה"ד, וא"ת וכו'. והרשב"א תירץ, דמיירי בגוונא

טעמא, בדליכא יורשים ונותנו לצדקה, אין צריך להודיע, דאין שייך כאן טובת הנאה. עוד כתב, דכשאינו רוצה ליתנו לצדקה אלא להשליכו לים, הרשות בידו, רק שנראה דבכגון דא כופין על הצדקה.

(ו גמ') ונמחליה לנפשיה. כתב השיטה מקובצת בשם הראב"ד, דקאי אתרווייהו, אנכסי אביו דמתניתין דיש לו חלק בהם, וכל שכן אנכסי הגר דהפקר נינהו.

(ז גמ') שם. הקשה הפני יהושע, אמאי לא מקשה הכי מעיקרא אגופה דמתניתין, בלא דברי ר' יוסף דאמר דנותן אפילו לארנקי של צדקה. ותירץ, דמעיקרא סלקא דעתין, דמיד בשעת מיתת אביו הפקיעה התורה זכות הבן הגולן מהירושה, ומשום הכי לא מהני מחילה. אבל ממאי דאמרינן דאפילו לארנקי של צדקה, משמע להדיא, דלאו משום הפקעת ירושתו הוא, דאי לאו הכי, יתנו ליד הבית דין שיחזיקו עד שיבואו יורשי אביו הקרובים אחריו. אלא על כרחך דזכה בחלקו, אלא שצריך להוציאה ועלה פריך שפיר, דנמחליה. ועיין באות הבאה.

(ח רש"י ד"ה ונמחליה לנפשיה, היכא דאין יורש אלא הוא. כתב המהרש"א, דלאו דווקא בדליכא יורש אחר, דהוא הדין בדאיכא יורשים אחרים, וכדפירש רש"י לעיל (קה): ד"ה הרי זה, איכא למיפרך דנמחליה לנפשיה מיהת אחלקו, אלא דנקט הכי דומיא דגר דפריך מיניה. ולאפוקי אתא, דעל חלק אחיו ליכא למיפרך ונמחליה לנפשיה. והמהרורא בתרא למהרש"א כתב, דהוא בדווקא. דאמתניתין דאיכא עוד יורשין ליכא למיפרך דנמחליה לנפשיה, דכיון דאיכא תקנה להשיב את הגזילה, בעי לקיים מצוות השבה. אבל לר' יוסף דנותן לקופה של צדקה, והיינו בדליכא שאר יורשין ולא מקיים מצוות השבה, פריך דנמחליה לנפשיה.

(ט גמ') רבא אמר וכו' דלא מצי מחיל לנפשיה. כתב הרשב"א, דדווקא בגזל לא מצי מחיל לנפשיה, מפני שצריך לצאת ידי שמים, אבל בשאר חובות יכול למחול לעצמו.

דף קט ע"ב

(י גמ') אמר רבא וכו' ומת הגר והודה לאחר מיתה. הקשה המהרש"א, דנוקי רבא למתניתין נמי כרבי יוסי הגלילי ובכגון דהודה לאחר מיתת אביו, ואמאי אוקי לה לעיל (בעמוד א') כרבי עקיבא. ותירץ, דהכא וודאי איכא טעמא לר' יוסי הגלילי בהודה לאחר מיתה, כדאמרינן דקנאו השם, אבל בגזל אביו ליכא לפלוגי בהא, ובהודה לאחר מיתה נמי מצי מחליה לנפשיה, ולהכי לא אתיא מתניתין כר' יוסי הגלילי. ומה שכתב רש"י לעיל (קה): בד"ה ואחר כך מת אביו, דאחר מיתת אביו הודה, תלמיד טועה כתבו.

(יא גמ') אי בשל אחרים הוא זוכה בשל עצמו לא כל שכן. הקשה המהרש"א, דבמתניתין נמי איכא למיעבד להאי קל וחומר לגבי גזילת אביו, בגוונא דהוא היורש היחיד, או לגבי חלקו בירושה, ונימא דאין צריך ליתן לאחיו. והתם הא ליכא למיפרך דיו כדפרכינן הכא. ותירץ, דאין הכי נמי, התם שלו הוא, שהרי בעלי חובות באין ונפרעין ממנו, ואינו נותן לאחיו, אלא כדי לקיים מצוות השבה. והכא נמי בגזל כהן בעי למיעבד מצוות השבה, אלא דבעי למיעבד קל וחומר שיהיה שלו ובאים

דהורתו ולידתו בקדושה, וירש ממון מאביו הגר.

דף קי ע"א

א רש"י ד"ה אי דאיכא טהורין, באותו משמר. כתב **המהרש"א**, דלכאורה לפי מה שכתבו **התוס'** **בד"ה אי**, דלר' ששת פריך דסבירא ליה דטומאה דחוויה בציבור, ואין צריך לפרשה אאותו משמר, דסגי בהא דאיכא טהורין במשמר אחר, למימר דלא דחו את הטומאה. וביאר, דהוקשה לרש"י, מהא דעבודתם ועורם לאנשי משמר, והא טמאין נינהו ולא מצו אכלי. ומשום הכי פירש, דאיכא טהורים באותו משמר.

ב תוס' ד"ה לבעלי מומין טהורין, תימה ועורה אמאי הוי לבעלי מומין. ביאר **המהרש"א**, דעיקר תמיהתם היא, אמאי עורה לבעלי מומין שבאותו משמר בלבד, ולמה לא תהא לכל אנשי משמר דהא עורה ראויה לכולם. אבל קצת קשה, דהא ר' ששת סתמא קאמר דעבודתה ועורה לאנשי משמר, ונימא דלכל חד למאי דחוי ליה, דעורה לכל המשמר, ולבעלי מומין אף הברש.

ג תוס' ד"ה אכילה גסה, בתה"ד, ועוד דהתם לא מיירי באוכלו אכילה גסה ממש וכו'. כתב **השיטה מקובצת** בשם **הרא"ש**, דתירוצם אינו נראה, דאם כן, מאי דוחקיה דריש לקיש לאוקמי לדרשא אחרית, לוקמה בשאכלן אכילה גסה ממש.

ד תוס' ד"ה תנינא, תימה וכו'. תירץ **השיטה מקובצת** בשם **הרא"ש**, דאתי לאשמעינן דאף דכל בני המשמר התמימין טמאין ואין להם חלק בבשר, וסלקא דעתך דאמינא דגם בעלי מומין שבמשמר לא יחלקו בו, דכי זכי להו רחמנא היינו דווקא בשותפות עם התמימין, קא משמע לן דלא.

ה גמ', אי דמצי עביר עבודה עבודתה ועורה נמי תהוי ידידה. כתב **הרמב"ם** (פ"ד מכלי המקדש ה"ז), דאם רצה ליתן את קרבנו לכל כהן שירצה להקריבו, נותן, ועור הקרבן ועבודתו נותן לאותו הכהן שנתן לו בלבד. והשיג עליו **הראב"ד**, דאכילתו ועורו של בעליו. וכתב **הכסף משנה**, דלכאורה הכי משמע מלישנא דגמרא "דתהוי ידידה", ומשמע, דהיינו בעל הקרבן. וביאר, **הרמב"ם** יפרש "דתהוי ידידה", קאי אכל כהן שירצה דקתני לעיל, ולא אבעליו.

ו גמ', ואי דלא מצי עביר עבודה שליח היכי משווי. המהר"ץ חיות ביאר, דהטעם הוא, כדקיימא לן **בנזיר** (יב.), דכל היכי דאיהו לא מצי עביר, שליח לא מצי משווי. והקשה, דאם המצווה היא דווקא על הכהן שיאכל, היכי יעשה המצווה על ידי שליח, הא הוי מצווה שבגופו. ותירץ בשו"ת **נודע ביהודה** (אהע"ז תנינא ט), דליכא למימר דמשום כל היכי דלא מצי עביר לא מצי משווי שליח מקשי הכי, דאם כן, כהן שהוא זקן או חולה לא יוכל לשלוח קרבנו, דבר תימה הוא, דאטו מי גרע מישראל שמביא קרבנו לכהן, וכהנים שלוחי דרחמנא נינהו, ואין צריך שהישראל יהיה ראוי להקריבו. אלא מקשי, דכיון דזכות הקרבנות הוא לאנשי משמר, ואמנם לכהן זכתה התורה שיבוא בכל עת ויקריב קרבנותיו, אפילו במשמר שאינו שלו, אבל למסור קרבנותיו לכהן אחר שלא מאותו המשמר לא מצינו דזכתה, והיה מהראוי שאנשי משמר ההוא יעכבו עליו שלא ייגרע חלקם, אלא שאף על פי כן היכולת ביד הכהן למסור לו

קרבנו, מפני שאומר לאנשי המשמר, מה הפסד יש לכם, הלא אי בעינא מקריבנא אנא, ואין לכם חלק בו, ומה בכך שמיניתי שליח במקומי. אבל כשהוא זקן או חולה דאינו יכול לעבוד בעצמו, ממילא זוכים בו בני המשמר ולא מצי משווי שליח להפקיע זכותם.

ז גמ', החזירו חצאין לא יצא. הקשה **בחדושי רבנו מאיר שמחה**, מדקיימא לן **בקדושין** (נט.). דאף שנתאכלו המעות הוו קדושין, ואם כן אף הכא כשיהיב חציה השני, הרי שעבודא דחציה הראשון קיים והשבה מעליא היא, ואמאי אינו מכפר כשיביא אחר כך את חציה השני. ותירץ, דהחזירו חצאין היינו בפחות מפרוטה. וכן כתב **האב"י עזרי** (פ"ח מגולה ואבידה ה"י אות ב), דבגוונא דאיתא בחציה שוה פרוטה לכל כהן, פשיטא שיצא, ומאי נפקא מינא שלא החזיר את הכל, הא כל פרוטה הוי גזילה בפני עצמה, אלא על כרחך דלית ביה שוה פרוטה לכל כהן, ואשמעינן, דאף שבעצם הגזילה איכא שווה פרוטה לכל כהן וכהן ואחר כך הוא נותן החצי השני, מכל מקום למפרע לא יצא בחצי הראשון ידי שמים, אף שלבסוף כשנתן החצי השני יצא.

ח רש"י ד"ה נתן הקרן לכהנים אין החומש מעכב, ולבסוף נתן. כתב **המהרש"א**, דמשמע מדבריו, דאם לא נתן החומש לבסוף, מעכב הכפרה. והקשה, דהא מוכח **לקמן** (קיא.) דקאמר יכול כשם שאיל ואשם מעכבים כך חומש מעכב, תלמוד לומר וכו', וילמד הדיוט מהקדש דאינו מעכב, והיינו, אין מעכב כלל דומיא דאיל ואשם מעכבים דקאמר התם. וכן פירש **רש"י** (שם) **בד"ה אין**. ו**התוס'** יו"ט במתניתין פירש, דאמנם אין החומש מעכב הכפרה, אבל מכל מקום חייב הוא לשלמו בתורת גול, ויש לגרוס ברש"י ולבסוף **ונתן**, היינו דאף לאחר הכפרה נשאר החוב. וכתב, דהכי משמע נמי מדברי **הרמב"ם** (פ"ח מגזילה ה"ג) שכתב, וחייב ליתן החומש אחר הכפרה. והיינו, דאינו מעכב בעצם הכפרה אבל חוב הוא, ותדע, דבהלכות מעילה לא הזכיר הרמב"ם לדין החומש, והיינו מהאי טעמא דאינו שייך לקדשים אלא לגזילה.

ט תוס' ד"ה או אינו, תימה וכו'. תירץ **השיטה מקובצת** בשם **הרא"ש**, דאיכא לאוקמי כגון שבאו עדים מתחילה ונתחייב כפל על פיהם, ושוב הודה ונתחייב על הודאתו חומש ואשם. והקשה, מדאיתא **לעיל** (קז:), דממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש, דהיינו, דליכא חומש וכפל כלל. ותירץ, דהתם הוי למסקנא דהכא דדרשינן מ"ושלם אותו", דממון המשתלם בראש מוסיף חומש.

דף קי ע"ב

י תוס' ד"ה או דלמא, בתה"ד, ויכול להביא אשם מיד וכו'. ביאר **המהרש"א**, דכיון דלא חזי ליהויריב, אף דהשתא היא משמרתו דיהויריב, אמרינן דלידעיה קאי, לגבי הא דיצטרך ליתן האשם נמי לידעיה, ושפיר מקרי הביא גזילו עד שלא הביא אשמו, דמיקרי דכבר השתא קבלו ידעיה את הכסף. והכא לא דנו לגבי האשם, דממה נפשך, אם הביאו כבר ליהויריב, היינו פלוגתייהו דר' יהודה וחכמים **לקמן** (קיא.), דחכמים סבירא להו דיחזור אשם אצל הכסף. ואם עדיין לא הביאו, בוודאי יכול להמתין ולהביאו במשמרת ידעיה, דאף ר' יהודה לא פליג התם אלא

דף קיא ע"א

(א) רש"י ד"ה דמינח ניחא לה, להתקדש לראשון שהוא שלם וכו'. דקדק הבית הלוי (ח"ג סימן ג), אמאי הוצרך לפרש מחמת שהראשון שלם, הא בלאו הכי ניחא לה בכל דהו ואפילו מוכה שחין. ותירץ, דמאי דאמרין אנן סהדי דמינח ניחא לה בכל דהו, לאו למימרא דכולהו נשים בכל דהו ניחא להו. אלא למימרא דליכא אומדנא דמוכח דאדעתא דתיפול לפני מוכה שחין לא התקדשה, דהא יש נשים דבכל דהו ניחא להו, ומשום הכי, אם אדעתא דהכי לא התקדשה הוי לה להתנות כן עם כל משפטי התנאים. ומאי דכתב רש"י דניחא לה להתקדש לראשון שהוא שלם, היינו למימרא דאף משום מקח טעות ליכא הכא.

(ב) גמ', אמר רבא לעורו. הקשה הראב"ד, כיון דבשרו אינו ראוי דהוי מחוסר זמן, עורו נמי לא הוי לכהנים, וכדתנן בזבחים (קג): כל הקדשים שאירע בהן פסול קודם להפשטן, אין עורותיהן לכהנים, לאחר הפשטן עורותיהן לכהנים. והאי כמו שאירע בו פסול קודם להפשטן, דהא מחוסר זמן הוא. ותירץ, דסבירא ליה כרבי חנינא סגן הכהנים דאמר (שם) מימי לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה.

(ג) תוס' ד"ה אמר רבא לעורו, בתוה"ד, תימה וכו' ונעשה בו פסול קודם שחיטה. הקשה המהרש"א, דאין הפסול קודם שחיטה, ואינו פסול אלא אם הקריבו קודם הבאת כסף, כדקתני אם קדמו בני יהויריב והקריבו, אבל הבאה לחוד אינה פוסלת כדקאמר ר' יהודה יחזיר כסף אצל אשם. ומ"אשר יכפר" נמי משמע דאהקרבה קפיד קרא, והא דקאמר לרבנן דשלא כדין עבדו בני יהויריב דקבלו אשם מקמי כסף, היינו משום גזירה דשמא יקריבוהו קודם הבאת כסף. וזהו ה"ה הישועות כתב, דכהאי תירוצא תירצו התוס' בזבחים (קג): ד"ה ומודה אלא דדחוהו מברייתא. ותירץ הפני יהושע, דנהי שההבאה אינה פוסלת, מכל מקום, כל שלא ניתן הכסף קודם השחיטה אין האשם ראוי לשחיטה. ואם כן, תחילת השחיטה נעשית בפסול דהא שחיטה שאינה ראויה היא, ושפיר חשיב פסול קודם השחיטה.

(ד) רש"י ד"ה קמ"ל, ויקריבוהו בני יהויריב כשיחזיר שבת משמרתם. הקשה החזון איש (בבא קמא כ, טו), אמאי לא יחזירו האשם תיכף למשמר המשמש. ולא מבעי אם יעבור רגל קודם שיגיע משמרתם, שאין ראוי להמתין, שהרי הבעלים עובר בעשה כדאמרין בראש השנה (ו). דאף בהפריש ולא הקריב עובר בעשה. ואף דהכא שמסרם לכהן שוב אינו עובר, אבל אינו ראוי שיגרום הכהן שהבעלים לא יקריבו בזמנו. אלא אפילו בגוונא דלא עובר רגל, מה זכות יש לו ליהויריב להשהות כפרתו. אמנם כתב, דלשון הגמרא משמע כפירושו, דקאמר לעיל בסמוך, זה זכה בשלי זה זכה בשלו. ובמה זכה יהויריב אם צריך למוסרו לידעיה שאחריו, אלא מוכח דיהיה לו לשבת הבאה שלו.

(ה) גמ', מנין שאם הביא מעולתו ולא הביא אשמו וכו' שלא יצא. ביאר המהרש"ל, דאין האחד מכפר בלי השני. והקשה הדרכי דוד, אמאי לא נילף נמי הדיוט מהקדש דלא יכפר מחצה, ולעיל איתא דבגול הגר והביא הכסף בלא הקרבן, דמכפר מחצה. ותירץ, דפשיטא לגמ', דהיכא דיש שני מיני כפרות, ממון להדיוט וקרבת לגבוה, כל אחד מכפר חלקו, אבל הכא

היכא דכבר הביא האשם ליהויריב, דיחזיר כסף אצל אשם.

(יא) גמ', לא צריכא דיהביה לידעיה במשמרתו דיהויריב. כתב המאירי, דנראה מסוגיית הגמרא, דדווקא במשמרה הבאה הקרובה אליה איכא לספוקי שתהא להם השבה ראויה בגזל זה, דבהא יש לומר דמעיקרא לזו היתה עומדת ההשבה, אבל משמרה אחרת דרחוקה טפי, פשיטא דלא זכתה.

(יב) גמ', ומותר העומר. כתב השיטה מקובצת בשם הרא"ש, דהא דלא חשיב ליה בכלל שירי מנחות, משום דחלוקה היא משאר מנחות, דהא מנחת ציבור אינה נקמצת, והיא נקמצת. אי נמי, משום שאין מנחה באה גרש, אלא היא.

(יג) גמ', ועורות קדשים. הקשה הרשב"א, בשלמא לכל הנך קרי להו מתנות ירושלים, מפני שנאכלין בכל העיר. אלא עורות קדשים למה, אי משום דבשרן נאכל בירושלים [ותנן בזבחים (צח): דהעורות תלויין באכילת בשר, שכל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בבשר, וכל שאין לו בבשר אין לו בעורות], דהיינו קדשים קלים. הא ליתא, שהרי שנינו בזבחים (קג). עורות קדשים קלים לבעלים, ואין לכהנים אלא עורות קדשי קדשים, ואם כן, לחשבינהו בהדי מתנות המקדש. ותירץ, דהיינו משום שכל כהן שאינו ראוי לאכילה אינו חולק בעורות, והכהנים האוכלין בשר עומדים בירושלים.

(יד) גמ', מהו שחלקו גזל הגר וכו' מי אמרינן אשם קרייה רחמנא, או דילמא גזל הגר ממונא הוא. הקשה התוס' רבינו פרוץ, מאי קמיבעיא ליה, הא רבא גופיה פשיטא ליה לעיל (עמוד א'), דאשם קרייה רחמנא לגבי מילי טובא. ותירץ, דהאי דאשם קרייה רחמנא, היינו מקמי דמטי לידיה, אבל לבתר דאתי לידיה, ממונו הוא. והשתא מיבעיא ליה בחלוקה, דהוי שעת ההגעה לידו, אי מדמינן לה למקמי דמטי לידיה, או לבתר מיכן. וקפשיט, דמכל מקום אשם קרייה רחמנא אף בשעת ההגעה, עד לאחר דמטא לידו ממש.

(טו) גמ', כהנים בגזל הגר יורשין הוו או מקבלי מתנה, למאי נפקא מינה וכו'. הקשה החזון איש (בבא קמא סימן כ, יח), דנימא נפקא מינה בגוונא דגזילה עצמה קיימת ומת הגולן אחר שהודה, ולא מסר עדיין את הגזילה לכהנים, דאי יורשין הוו, כבר קנו הגזילה, והוי כנתנם מחיים, דהא תנן לעיל (עמוד א') דאין מוציאין מידם. ותירץ, דאף אי יורשין הוו, אינם זוכין אלא בשעה שהגיע לידם, כיון דאינם יורשין מכח תשלום גזילה, אלא מכח כפרה, ולהכי צריך נתינת הגולן, ולאחר שבא לידם חשיבי יורשים.

(טז) גמ', וקא קרי מיהת מתנה ש"מ. הקשה החזון איש (בבא קמא סימן כ, יח), דלכאורה יתכן למיקרי מתנה, אף אי יורשין הוו, דמכל מקום כח הירושה ניתנה להם במתנה. ותירץ, דאי יורשין הוו, אין הגולן נותן להם כלום, אלא נותן לגר ובקבר הוא מורית לכהנים, ולא שייך כאן כל המקיימן, וכל העובר עליהן, שאין כאן קשר בין הכהן לגולן. ואף כשלא נותן אינו גוזל לכהן מתנות כהונה, אלא גוזל את הגר בקבר, וממילא גוזל את הכהן, אבל אינו גוזל לכהן מתנות כהונה שנתחייב ליתן להם, אלא גוזל ממונם שזכו מן הגר.

להשיב דמי הגזילה, דבאיסורא אתי לדידה. ותירץ, דכיון דהגזילה גופה קנה בייאוש, ובעי ליתן רק דמים, שפיר קאמר מדלא קתני פטורא באבוהון, דהיינו, שהוא פטור מלהחזיר הגזילה גופא לאחר ייאוש. אלא דאכתי תקשה לרב דאמר ייאוש כדי קני, אמאי לא קתני פטורא באבוהון, והניח בצריך עיון.

יב גמ', והכא במאי עסקינן בשאכלום. הקשה הרשב"א, מה בכך שאכלום, נימא דישלמו דמי בשר בזול. דמאי שנא מהניח להם אביהם פרה שאולה, דאמר רבא גופיה לקמן (קיב.), כסבורים של אביהם היא, טבחה ואכלה ישלמו דמי בשר בזול. ותירץ, דשמא יש לומר דשאני שאלה, דכיון דאילו נתנה השואל או מכרה לאחר היתה חזרת למשאל, השתא דאכלה אף דסבורים שהיא של אביהם, מחייבין להו, דמכל מקום פרת משאל אכלו. אבל הכא שכבר נתיאשו הבעלים, הרי היא קנויה ואינה קנויה, דאילו מכרה לאחר קנאו הלה עם אותו ייאוש שקדמו, הילכך כשהניחה לפניהם וכסבורים דשל אביהם היא פטורין לגמרי, דאהני האי שינוי רשות כל דהו כשאינה קיימת דליפטרו.

יג גמ', אמר מר אין הגזילה קיימת וכו' נימא תהוי תיובתא דר' חסדא. דקדק הפני יהושע, מאי סלקא דעתך דמקשה, מי אלימא ממתניתין דאותבין לעיל לר' חסדא ואוקמינן לאחר ייאוש, והוא הדין נימא בברייתא. ותירץ, דסתם גזילה לאו ייאוש בעלים, אמנם במתניתין דנקט לה בהדי בבא דהניח לפניהם, דעל כרחך איירי לאחר ייאוש למאי דעתין דלר' חסדא הניח לפניהם, היינו גזילה קיימת, וכדרמי בר חמא סבירא ליה, הוא הדין דמאכיל נמי איירי בהאי גוונא. אבל מברייתא דקתני בסיפא גזילה קיימת חייבין, לא משמע ליה לאוקמי אלא לפני ייאוש כסתם גזילה.

יד תוס' ד"ה ר' חסדא מוקי, בתוה"ד, וי"ל דרב מוקי לה בדבר המסוים. תמה בחידושי הגרע"א, אם כן מנא לה לגמ' לומר דרמי בר חמא פליג אדר' חסדא, דלמא סבירא ליה כוותיה, ומוקי לה לברייתא בדבר המסוים. והניח בצריך עיון גדול.

טו גמ', אמר, לך רמי בר חמא כי תניא ההיא לפני ייאוש, כתב הרשב"א, דלאו למימרא דהניח לפניהם ואכלו לאחר מיתה, דאף דסבר דרשות יורש כרשות לוקח דמי, ליכא מאן דאמר דשינוי רשות בלא ייאוש קני. ועוד, דבהדיא שמעינן ליה לרמי בר חמא דלית ליה דשינוי רשות לחודיה קנה, מדאקשינן עלה מגזילה קיימת חייבין, ואוקי בלפני ייאוש, ואף דאיהו הוא דאמר דרשות יורש כרשות לוקח, אלמא דפשיטא ליה דאפילו לרמי בר חמא, שינוי בלא ייאוש לאו כלום היא, ואף דשינה שינוי דאינו חוזר על ידי שאכלוה, מכל מקום כיון דהוי לפני ייאוש, הרי הוא כאילו נטלוה מרשות הבעלים ואכלוה. אלא דהכא מיירי דהאכילם האב וזו פליג ר' חסדא.

דף קיב ע"א

א תוס' ד"ה אע"פ, בתוה"ד, ולכך אין חייבין להחזיר דמלוה על פה אינו גובה מן היורשין. הקשו הגרע"א והשער המלך (פי"ט ממלוה ולווה ה"ה), הר רב ושמאל סבירה הכי בבבא בתרא (דעה:) ולית הלכתא כוותיהו,

גבי מעילה שאני, דהממון והקרוב שניהם לגובה ומשום הכי ליכא למילף גזל הגר ממעילה.

ו תוס' ד"ה וילמד הקדש מהדיוט, בתוה"ד, וי"ל דאי לאו וכו'. הקשה המהרש"א, הא על כרחך אהיקשא סמין, דהא השתא נמי מנלן דהשווה אותן הכתוב, אי לאו דנילף הקדש מהדיוט, דאשם זה קרן, ומיניה דריש האשם בכבר שאם הביא אשמו תחילה דלא יצא. ותירץ, דוודאי ילפינן בהיקשא לתיבת אשם, אף בלא שהשווה אותם הכתוב, אלא דלענין דינא, לא הוה ילפינן לה מהדדי אם לא שהשווה אותן כבר בשום דינא.

פרק הגזול ומאכיל

דף קיא ע"ב

ז תוס' ד"ה הגזול ומאכיל, לאו דווקא מאכיל וכו'. ביאר הפני יהושע, דכוונתם, דאף אם נתן להם אביהם בחייו, והגזילה עדיין בעין ביד הבנים אחר מיתת אביהם, או אפילו כשתבען הגזול בחיי אביהם פטורין, דאף על גב דמאי דתנינן "הניח לפניהם" אוקי לה בגמ' בסמוך, כשאכלו דווקא, אבל אם הגזילה קיימת חייבין. היינו משום, דרשות יורש לאו כרשות לקוח דמי, משום דירושה ממילא אתי ולא הוי שינוי רשות, אבל כשנתן להם אביהם בידים, הוי שפיר שינוי רשות לסברתם השתא.

ח גמ', תנן הגזול ומאכיל את בניו וכו' ההיא לאחר ייאוש. הקשה הפני יהושע, היאך סלקא דעתא דמיירי לפני יאוש, הא אם כן בהניח לפניהם אמאי פטורין. ותירץ, דצריך לומר דסבירא ליה דמיירי נמי בדאכלום לאחר מכן, וכדמסקינן בסמוך. עוד תירץ, דנהי דבבא דמאכיל את בניו, משמע ליה דאיירי לפני ייאוש, היינו משום שהאכילום בחייו, דבוודאי לא הוי מייאשו בעלים דסתם גזילה אינם מתייאשים, משום דסבר למחר נקיטנא ליה בדינא על פי עדים. ואף בדלית ליה עדים, סבר דלמא יודה לי כדי להפטר משבועה. אבל בסיפא דמתניתין, דהניח לפניהם, דאיירי שכבר מת הגזול, מסתמא מייאשי הבעלים, דשמא היורשים אינם יודעים מהגזילה וסברי דלקוחה היתה ביד אביהם, ואפילו אי אית ליה סהדי דבתורת גזילה אתי לדידה, מייאש, דסבר שמא אכלה הגזולן או מכרה או שאכלום הבנים.

ט תוס' ד"ה גזל, בתוה"ד, אבל נתייאשו אינו גובה אלא מן הראשון. כתב ההגהות אשר"י (סימן א), דנהי דגבי משני מדין שעבודא דר' נתן, מטעם גזילה לא גבי. והביא דיש שפירשו, דאף לר' נתן איכא נפקא מינה, היכא דמחל הגזולן הראשון לשני.

י גמ', אמר רמי בר חמא וכו' רבא אמר וכו' כשאכלום, הקשה התורת חיים, לשיטת רמי בר חמא, דמתניתין בגזילה קיימת איירי, אמאי תני סיפא חייבין לשלם, חייבין להחזיר מיבעי ליה. ותירץ, דאידי דתנא רישא פטורין מלשלם דאיירי נמי כשאין גזילה קיימת דקתני הגזול ומאכיל, תני נמי סיפא לשון תשלומין.

יא רש"י ד"ה רשות יורש, בסוה"ד, מדלא קתני פטורא באבוהון. הקשה המהרש"א, דאף אי נימא דייאוש כדי קני, דבר תמוה הוא לפטור לאבוהון בהכי, דלא משמע כן בכולא תלמודא, אלא דאף אי יאוש קונה, אכתי בעי

על קושיא אחרת מהרישא. והפני יהושע תירץ, דהא דפטור במאכיל אפילו כשהניח אחריות נכסים, היינו משום דכיון דלא היה לו על אביהם אלא תביעת ממון, מצו למימר שמא פרע לך, או דאנן טענינן להו הכי, אבל בסיפא שהחפץ בעין, ברשותיה דנגול קאי ולא מצי למיפטר בטענת שמא.

(ו) גמ', אמר רבא הניח להם וכו' מתה אין חייבין באונסיה. כתב הרא"ש (סימן א), דדווקא באונס פטורין, אבל בגניבה ואבידה חייבין, דהואיל ונהנין לעשות בה מלאכה, חייבין בשמירתה כדין שומר שכר כדאיתא בבבא מציעא (פא.). עוד כתב, דאם המשאיל אמר ליתומים, פרה זו השאלתי לאביכם, החזירוה לי, או קבלו עליכם אונסים כדין שואל, הרי הם חייבין באונסיה דאדעתא דהכא השאילה לאביהם שיהיו אונסיה עליו, ולמה יניחם להשתמש בה בלא קבלת אונס.

(ז) גמ', אמר רבא הניח להם אביהם פרה שאולה משתמשין בה. הקשה המחנה אפרים (שכירות, סימן יט), היאך משתמשין בה, והא אין השואל רשאי להשאיל. ותירץ בשם המרדכי (אות קמו), דשאני יתומים, משום דכל המפקיד, על דעת אשתו ובניו מפקיד כדאיתא בבבא מציעא (מב:). אמנם כתב, דאכתי תקשי דהתינה בהניח בנים אחריו, אבל במת בלא בנים וירשו שאר קרובים, אמאי ישתמשו בה. ואין לומר דדווקא בהניח בנים שרי, דהפוסקים לא חילקו בזה. ומשום הכי תירץ, דמה שאמרו אין השואל רשאי להשאיל, היינו לכתחילה, אבל אם עבר והשאיל, מה שעשה עשוי דאין הטעם דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, קפידא גמורה כדי להוציא מיד השני. עוד כתב בשם תשובות הרשב"א (ח"א סימן אלף וקמח), דהמטלטלין שעשוין להשאיל שרי להשאיל לאחרים, ומייתי ראייה מגמ' דילן דמשום הכי שרי ליורשים להשתמש בפרה, דדרך להשאילה.

(ח) גמ', אבל ארישא לא והיינו דר' פפא. הקשה הנמוקי יוסף (לט. מדפי הרי"ף), אמאי בסיפא דטבחה חייבין לשלם פרעון שלם, הא אינהו לא קבלו אחריות. ועוד, דלא רמי חיוב אונסין אשואל משעת שאלה לדעת ר' פפא, אלא משעה שנאנס, וההיא שעתא לאו נכסי דשואל הוא, וליפטר כי היכי דפטרינן להו במתה. ותירץ, דטביחה שאני, דפשיעה היא, ואף דהך פשיעה אתי לבסוף, מכל מקום אבוהון הוא דעבד לה בחייו, דלא אודעינהו דשאלה היא, ולהכי אשתעבוד להו נכסי בחייו, וכן הביא בשם הרא"ה, דאף לר' פפא דלא מחייבין להו משעת השאלה, אלא משעת האונס, מכל מקום כיון דהפשיעה היא הגורמת לאונס, מההיא שעתא מתחייב עלה.

(ט) רש"י ד"ה היתה פרה שאולה לו, בתוה"ד, שטעם זה אין צריך לכאן וכו'. כתב הרשב"א בשם הראב"ד, ליישב להאי גירסא, בכגון שטוען דלא שואל אני עליה, אלא שומר חנם וגנבוה ממני, ונמצא דאיהו שחטה בשבת, והשתא נודע שהוא שואל עליה. דאילו טבחה בחול היה חייב בתשלומי ד' וה' הואיל והיה פוטר עצמו בטענת גנב, והשתא דטבחה בשבת, פטור, מפני שלא נתחייב עד שעת טביחה, ובההיא שעתא קם ליה בדרכה מיניה.

(י) גמ', היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור שאיסור שבת ואיסור

דקיימא לן כרב פפא שם (קעו). דגובה מן היורשין, ואם כן מאי קשיא להו, נימא דרמי בר חמא דאמר דרשות יורש כרשות לוקח, סבר דמלוה על פה גובה מן היורשין. ותירץ השער המלך, דתוס' סבריה, דדווקא היכא דשייך טעמא דנעילת דלת תקון רבנן דליגבי, אבל הכא דהניח להן אביהן מעות של רבית, כיון דליכא טעמא דנעילת דלת, לא תקון.

(ב) גמ', שאני הכא דאמר קרא אל תקח וכו' לדידיה אזהר רחמנא. הקשה הרשב"א, דאף בגזילה נימא הכי, דכתיב בה 'והשיב את הגזילה אשר גזל' ולדידיה אזהר רחמנא ולא לבריה. ותירץ, דאסיפא דקרא ד"אל תקח" סמך, דכתיב, 'וחי אחיך עמך' דמיניה דרשינן בבבא מציעא (סב.) אהדרי ליה כי היכי דניחי בהדרך, וכיון שרבית אינה גזילה, דמדעתו נותן אותה, מסתברא, דלא אזהר רחמנא אלא להאי דשקליה, אבל בריה דלא שקליה מיניה, הוי ככל אחד מישראל דלא נצטווה לתת לו ולהחיותו.

(ג) גמ', גדולים שאמרו יודעים אנו חשבונות שחשב אבינו עמך וכו' פטורין. הקשה הרא"ש (סימן א), דבטענת שמא, נמי נטעון ליתומין כל מה דמצי אבוהון למיטען, ונימא דאבוהון חזר וקנאה הימנו, וכדאיתא בבבא בתרא (ע:): גבי שטר כיס היוצא על היתומין, דטענינן ליתמי מאי דאביהן מצי למיטען. ותירץ, דשאני התם דמיירי בפקדון, ושכיח דעומד לחזרה, אבל הכא בגולן, אינו מצוי שיקנה הגולה מן הנגול. ונהי דאביהן היה נאמן לומר לקחתי ממך במיגו דלא גולתיך, מכל מקום אינו שכיח, ולא טענינן ליתמי, אלא מאי דשכיח. וכן כתב הבעל המאור (לח: מדפי הרי"ף). אמנם הרמב"ן במלחמות (שם) כתב, דאף בטענה רחוקה דעת כל הגאונים דטענינן ליתמי, אלא דהכא מיירי בדאיכא עדים שאביהן גולה כדקתני הגזול, ואיכא נמי עדים דראוה לאחר מיתה ביד היתומים, כדקתני דהניח לפניהם, דהיינו דלפנינו הניח לפניהם. ומשום הכי לא מצינן למיטען להו, דאף אביהם לא יכול לטעון שקנאה ממנו, כיון דלית ליה מיגו דלא גולתיה מאחר דאיכא עדים שגולה. אלא דהם עצמם אילו יטענו בברי דלא פש לך גבי אבוהון, נאמנין, במיגו דיכלו לומר דהחזרנוה לך, אבל אנן לא טענינן להו הכי, דאין טוענין אלא בבאין מחמת טענת אביהן ולא בטענת עצמן.

(ד) רש"י ד"ה משום דאין אנו יודעין, דברי ושמא הוא וברי עדיף. הקשה הפני יהושע, דלא קיימא לן הכי, אלא דאפילו בברי ושמא אמרינן המוציא מחברו עליו הראיה. ותירץ, דהיינו באיני יודע אם הלוייתני, והכא מיירי באומר איני יודע אם פרעתין. עוד תירץ, דהכא שהחפץ בעין, וידוע שבגזילה בא לאביהם, בחזקת מרא שהוא הנגול קאי, והיתומים הם המוציאם, וכדקיימא לן לענין כלים העשוין להשאיל.

(ה) תוס' ד"ה קטנים, בתוה"ד, וליכא לאוקמי כגון שהניח להם אביהם אחריות נכסים. הקשה המהרש"א במהדורא בתרא, דאי אפשר לאוקמי לבריייתא באחריות נכסים, דאם כן אמאי תני ברישא הגזול ומאכיל את בניו פטורין, הא כיון דאיכא אחריות נכסים, חל השעבוד על הנכסים ואמאי פטורין. ותירץ, דאין כוונת התוס' דהבריייתא איירא בהכי, אלא, דהיינו טעמא להא דמהקשן לא הקשה על גדולים, והיינו משום דאיכא לתרוצי דאיירי בהניח להם אחריות, ואף דהשתא תיקשי נמי אמאי תני ברישא דפטורין, מכל מקום ניחא ליה טפי לאקשוויי מהסיפא בלא שיימוך

ימות הנתבע, יצטרך להמתין עד שיגדלו הירושין מפני שלא יקבלו העדות בעודן קטנים, אין שומעין לו, משום דמזלו הרע גרם שחלה הנתבע או מת, ולא נקבל העדות שלא כדין, לחוב ליתומים. וכן בחלה התובע או עדיו, אין מקבלין עדות, אלא אם שלחו לו, ולא בא משום דפשע, ובלאו הכי אין מקבלין, מטעם דמזלא ידידיה גרם, מידי דהוה אחלה נתבע, דאין מקבלין שלא בפניו, כיון דאינו פושע.

טו תוס' ד"ה ושלחו לו ולא בא, בתה"ד, משמע דבעי שלחו לו ולא בא, בהדי שהיו עדיו חולים וכו'. והרשב"א **לעיל** (בעמוד א' ד"ה ומיהו) כתב, דבכל חדא מינייהו מקבלין, ואין צריך בכל הנך, דשלחו לו ולא בא. והקשה, דלפי זה היאך אפשר דנמתין ליתמי עד שיגדלו כדאמר לעיל, הא פעמים שהקטן בעריסה, הנמתין לו י"ג שנים, והא בגדולים סגי בטעמא דחולים או מבקשין לילך למדינת הים דאיכא לספוקי שמא ימותו, או יתעכבו, ויפסיד זה את דינו, ואף דאפשר שיחזרו לזמן מועט, מכל מקום אין ממתנים, אלא מקבלין שלא בפני בעל דין, וכל שכן בקטן כזה, שבוודאי לא נוכל לקבל העדים עד שיגדיל, והוה לן לקבולי שלא בפני בעל דין. **ובנמוקי יוסף** (לט: מדפי הרי"ף) תירץ, דלא דמי לחולה, דהתם מיהא איתיה לבעל דין בעלמא, אבל הכא ליכא בעל דין כלל, דקטן הוא.

טז בא"ד, שם. כתב **הרא"ש** (סימן ג), דיש מפרשים דהא דצריך לשלוח לו, קאי אבקשו עדיו לילך למדינת הים, דהתם יש שהות לשלוח לו ולהודיעו, אבל אם היה חולה או עדיו חולים, דאין אדם שליט ברוח וחיישין דכל רגע ימות, אין צריך לשלוח לו ולהודיעו. ועיין לעיל אות י.

יז גמ', דאמר קרא והועד בבעליו. הקשה **הרשב"א**, כיון דלפינן לה מקרא ד"הוועד בבעליו" דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין, היאך מקילין לקבל בהיה הוא חולה, או עדיו חולים, או מבקשין לילך למדינת הים. ותירץ, דעיקר קרא לגבי שור כתיב, דהוא כדיני נפשות, ובדיני ממונות הוי מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא.

יח תוס' ד"ה מקיימין את השטר, בתה"ד, ואין נראה לר"י, דא"כ וכו'. הקשה **המהרש"א**, דלפי מאי דפירש ר"י **לעיל בר"ה ושלחו**, לענין קבלת עדות, דבעינן דשלחו לו בהדי שהיו עדיו מבקשין לילך למדינת הים. ליכא לקושייתם, דלענין קיום שטרות איכא למימר דלא בעי להא **דשלחה**, וסגי בהא דהיו עדיו מבקשין לילך למדינת הים.

יט גמ', האי שלוחא דרבנן מהימנין ליה כבי תרי. פירש **רש"י בר"ה שליח דרבנן**, שליח דרבנן שהלך להזמין איש לדין וחזר ואמר לבית דין דאינו רוצה לבוא. הקשה **התורת חיים**, פשיטא, ומאי קא משמע לן, הא בסמוך קאמר רבינא, דאפילו אפומא דאיתתא יהבינן זימנא, דסמכינן עלה ומשמתנין ליה, וכל שכן בשלוחא דבי דינא. ומשום הכי ביאר, דאתי לאשמועינן נמי שאם אמר פלוני הקלני או הקלה הדיין, מהימן, ומשמתנין ליה על פיו.

כ גמ', מאי טעמא ממנוא הוא דמחסר ליה דבעי למיתב זוזי לספרא. כתב **הרא"ש** (סימן ו), דדקדק הר"מ, הא **בסנהדרין** איתא (לא:), שאין הנתבע חייב לשלם לתובע ההוצאה שמוציא כדי לתובעו לדין, דקאמר התם שכופין את הלווה לדון בעירו, כדי שלא יצטרך המלוה להוציא מנה על מנה. ותירץ, דהני מילי בשאין מסרב לבוא לבית דין, אבל אם תבעו לדין,

גניבה באין כאחד. הקשה **האמרי משה** (סימן ל, כד), הא כיון דגם אי מתה מאיליה חייב באונסיה, מה שייך לפוטרו כשטבחה משום קם ליה בדברה מיניה, הרי אף דאין לחייבו על מעשה הטביחה משום דנתחייב באותו מעשה משום שבת, מכל מקום יש לחייבו ככל מתה מאיליה דמתחייב מחמת עצם השאלה. ותירץ, דלמאן דאמר דמשעת אונסין נתחייב, היינו משום דבכל רגע שהוא שואל חל עליו מחדש חיוב שואל, וְלו יצוייר דבשעת אונסין לא יהיה עליו חיוב שואל, ייפטר. ולהכי בגוונא דקים ליה בדברה מיניה בשעה שנאנס ייפטר דמהני האי דקים ליה, לפוטרו שלא יחול עליו חיוב שואל בהאי שעתא, ואם כן, אף כשמתה מאליה ייפטר, דאין חל עליו שום חיוב.

יא רש"י ד"ה טרק גלוי, לפי שהיה רוצה ר' ירמיה להחזיק בה. הבית יוסף (סימן כח, יח) דייק מדבריו, דדווקא בכהאי גוונא שר' ירמיה לא מוחזק השתא בבית, אלא שרוצה להחזיק בו. דאילו השתא מחזיק בו, אין היתומין יכולין להוציאו מידו ועיין לקמן עמוד ב' אות יג בדעת התוס'.

דף קיב ע"ב

יב גמ', תינוק שתקף בעבדיו וכו'. כתב **הרשב"א** (בעמוד א'), דפליג אסומכוס דאמר קטנים פטורים, דמה לי קטנים שאכלו גזילת אביהם, לקטן שתוקף בעבדיו ויורד לתוך שדה חברו, ואדרבה גזילת מטלטלין עדיפא, דהא אי לא מפקת לה מן היתומים, אכלי לה ותו לא משלמי, דלא יהא אלא כמי שהזיק, ותנן **לעיל** (פז.) דהם שחבלו באחרים פטורין. ור' אבהו אתייה לדחוייה לדסומכוס לגמרי, ולסיועי לר' ירמיה מההיא דר' חמא, ולמימר, דמינה שמעינן, דבשום מקום לא אמרינן נמתין עד שיגדיל, כדי שלא תלקה מדת הדין בכך, שיהא הקטן אוכל ממון שאינו שלו והלה מפסיד. ודחינן, דהתם הוא דלא קיימי בחזקת אבוהון, כלומר, דבההיא לא קיימא לן כסומכוס, אבל היכא דקאי בחזקת אבוהון, קיימא לן כוותיה. **יג תוס' ד"ה אבל,** משמע דהיינו אפילו היה ר' ירמיה בתוך הבית וכו'. ביאר **הפני יהושע**, דכוונתם, דאפילו שהיה ר' ירמיה דר בבית אף לאחר מיתת אביהם בחזקת שהיא שלו, וידוע לכל, שהיתומים הוציאוהו מהבית בחזקה שלא ברשות בית דין, אין מקבלין עדים, כיון דכשבאו לדין היתומים מוחזקים בה, ואית להו נמי חזקה דאבהתא. ואין לפרש בכוונתם, דאפילו היה ר' ירמיה דר בבית השתא כשבאו לדין, והיתומים רצו להוציאו בכח משום דאית להו חזקה דאבהתא, ור' ירמיה רצה להביא עדים. דאפילו בכהאי גוונא יסבור דלא מקבלין את עדיו, ומוקמינן לארעא בחזקת היתומים עד שיגדלו, שזה אין עולה על הדעת כלל. וכתב, דכדבריו דעת **הסמ"ע** (סימן קי, יג) בדעת התוס'. אמנם **הש"ך** (שם סקט"ו) כתב, דמתוס' דידן משמע, דאף דר' ירמיה מוחזק עתה בבית, מהני חזקת אבהתא דיתמי להוציאו, ולא להזדקק לעדותו דר' ירמיה. ולבסוף מסיק הש"ך כדבריו הסמ"ע. ועיין לעיל עמוד א' אות יא בדעת רש"י.

יד גמ', שהיה הוא חולה. כתב **הרא"ש** (סימן ג) בשם ר' יצחק בן אברהם, דדווקא היכא דהתובע חולה, ומבקש שיקבלו העדות בחייו, כי הוא יזכיר לעדים לכווין העדות. אבל אם היה הנתבע חולה, ואומר התובע שיקבלו העדות בחיי הנתבע שלא בפניו, כדי שיחזיקוהו בנכסי הנתבע בחייו, דאם

הסכימו בני הארץ להמליכו, הרי הוא כגולן ולסטים שאין דיניהם דין. אבל הר"ן בנדרים (כח). בד"ה במוכס כתב, דדוקא במלכי עכו"ם אמרינן דהוי דינא, והטעם דמשום שהארץ שלו, יכול לומר להם אם לא תעשו מצוותי אגרש אתכם מן הארץ, אבל הרמב"ם (שם הי"א) כתב, דאף במלך ישראל הוי דינא. וכתב הכסף משנה, דאפשר, דמגמ' דילן איכא ראייה לשיטתו, דאי נימא דבמלך ישראל ליכא לדינא דמלכותא, כד מקשה הגמ' היאך שרי להבריה מהמכס, האמר שמואל דינא דמלכותא דינא, הוה לה לתרוצי, כאן במלך ישראל כאן במלך עכו"ם.

ו) גמ', במוכס גוי עסקינן. כתב הרשב"א בשם הראב"ד, דהאי שינויא, קאי אהך דכלאים, ודנודרין להרגין, ולא קאי אמתניתין דהכא, דוודאי בישראל מיירי. והקשה הרשב"א, הא מבואר בנדרים (כח). דדברים שבלב אינם דברים, ודוקא במקום אונס התירו לו, דגמר יפה לכו ומבטל. אלמא, דלא שרי התם אלא במקום אונס, ולהציל את שלו, ולא לגנוב את המכס בעקיפין, ולטול מה שאינו שלו. להכי פירש, דהאי תירוצא לא קאי אלא אכלאים.

דף קיג ע"ב

ז) תוס' ד"ה יכול יגלום עליו, בסוה"ד, אסור להטעותו במקום שהכנעני יודע שגזול ועושה עצמו כלא יודע. הקשה הים של שלמה (סימן כ), הא אפילו בגוונא דאינו יודע וליכא חילול השם, היכא דהוא גזל הגוי ממש, אסור, דסתמא קאמר קרא "וחשב עם קונהו" (ויקרא כה ז) שידקדק עמו. וכן נראה מהא דכתב הרמב"ם (פ"ז מגניבה ה"ח), דאסור להטעות את הגוי בחשבון, אלא ידקדק עמו, שנאמר "וחשב עם קונהו", ואף דהוא כבוש תחת ידך, וקל וחומר הגוי דאינו כבוש וכו'. ולא הזכיר ענין דחלול השם דשמא יבוא הגוי לבודקו. ועוד הוכיח כן מהא דמקשה הגמ' מהכא לר' עקיבא, ואי משום חלול השם, אף ר' עקיבא מודה דאסור. והכא, הא איכא חילול השם. ועיין לקמן אות י בדעת רש"י בזה.

ח) גמ', מניין לגזול הגוי שהוא אסור שנאמר וכו'. כתב הרמב"ם (פ"א מגזילה ה"ב), דגזילה וגניבה שוין בין ישראל לגוי, וכל הגונב מגוי עובר בלאו כאילו גונב מישראל. ותמה הים של שלמה (סימן כ), דהלא התורה בכללה ובפרטה ניתנה רק לישראל, וכל הדרשות דאתי בסוגיין, אינם אלא אסמכתא בעלמא, ואף אי נימא דהו דרשא גמורה, מכל מקום אינו אלא לאיסורא, אבל אין הגוי בכלל הלאו ד"לא תגזול". והביא דכן פירש רש"י בסנהדרין (גז). בד"ה ישראל דגזל הגוי אינו אלא מדרבנן.

ט) גמ', ואכלת את כל העמים וכו' בזמן שהם מסורים בידך. כתב המהרש"א (בחדושי אגדות), דאף דלפי פשוטו מיירי קרא בז' אומות. מכל מקום, מדכתיב "כל העמים", משמע ליה נמי בשאר אומות. עוד כתב, דאי בז' אומות קמשעת, לא סגי להו ב"ואכלת", "דלא תחיה כל נשמה" כתיב בהו.

י) רש"י ד"ה ואיבלע ליה זוזא, שעכב זוז מדמיו והטעהו בחשבון שלקח ג' במקום ד'. אבל הרמב"ם (פ"א מגזילה ה"ד) פסק, דטעות הגוי לא שרי אלא במוטעה מעצמו, אבל להטעותו אסור משום חילול השם. וכתב הים של שלמה, (סימן כ) דלדבריו צריכין לפרש, כפירוש הערוך (ערך פלו),

ולא רצה לבוא עמו בדין, והוצרך התובע להוציא הוצאות לכופו שירד עמו לדין, חייב הנתבע לשלם כל אותן ההוצאות ומשום הכי מחייבין ליה הכא.

דף קיג ע"א

א) גמ', אמר רבא לא קבעינן זמנא לא בניסן ולא בתשרי. פירש רש"י בד"ה לא יהבינן, שהם זמן קציר ובציר. וכתב הים של שלמה (סימן יז), דלפי זה, בזמניו שאין לנו שדות וכרמים, ליתא להאי דינא. והביא, דהרמב"ם (פכ"ה מסנהדרין ה"ט) כתב, דהטעם הוא, משום טרדת המועדות. וכתב, דלדברי הרמב"ם, יעמדו בדין בניסן אחר החג וכן בתשרי, אבל לפירוש רש"י, ממתנינים לאחר הפסח עד לחודש אייר, וכן פירש רש"י בד"ה אבל לבתר ניסן, דהיינו באייר.

ב) מתני', אין פורטין לא מתיבת המוכסין, ולא מכיס הגבאיין. כתבו התוס' ד"ה אין פורטין, בסוה"ד, דאינו אסור מעיקר הדין. וכן כתב הרשב"א לאחר שפירש בשם הראב"ד, דאין פורטין מכיס הגבאיין, שגובין מס המלך, מפני שהם גולנין ואינן קונין בייאוש, שהמסים אינן דין. ודייק כן, מדאמרו דינא דמלכותא, היינו הדינין הקבועין במלכות, ולא דינא דמלכא. והקשה עליו, דאפילו הן גולנים, למה אסור לפרוט מהם, הרי הפרוטות אינן ניכרות איזו של ראובן ואיזו של שמעון, ואילו בא הגבאי לעשות תשובה ולהחזיר לראובן מה שנטל הימנו, אין ראובן אסור במה שיחזיר לו, דהבעלין מתייאשין מאותן פרוטות, אף שאין מתייאשין מעצם התשלומין, ודינו ככלים שנתחלפו בבית האומן, דאיתא בבבא בתרא (מו). דמותר להשתמש בהם עד שיבוא הלה ויטול את שלו. ותירץ, דאכן לא נאסר מעיקר הדין, אלא דאמרו כן להרחקה בעלמא, ולמיגרד מילתא.

ג) תוס' ד"ה אין פורטין. לרבנן דאמרי סתם גזילה לא הוי יאוש בעלים וכו'. והרא"ש (סימן ט) כתב, דאתי ככולי עלמא, דכל מה שהמוכס והגבאי נוטל, הוי ייאוש בעלים ואפילו דאין לו קצבה, אלא, דאפילו הכי הוי דבר מגונה שיקבל אדם ממון ממקום המיוחד לגזל.

ד) גמ', ר"ש אומר משום ר"ע מותר להבריה בו את המכס. כתב הרא"ש (סימן יא), דאין לפרש דאינם נוטלין מכס מגוי, ומתוך שהוא לבוש כלאים, יהיה נראה כנכרי ולא יטלו ממנו מכס. דבהא לא שרי ר' עקיבא, כיון דנראה ככופר שהוא יהודי, כדי להפטר מן המכס, ואין היתר לעשות כן. אלא, דמנהגן היה, שלא ליטול מכס ממה שלובש. והנמוקי יוסף (מ. מדפי הרי"ף) כתב, דאין איסור בכך שמראה עצמו כגוי, דדוקא בגוונא דגזרו הגויים שמד להעביר על הדת, שילבשו היהודים כחוקות הגויים, דדינא הוא דיהרג ואל יעבור, כדאיתא בסנהדרין (עד): דגזרו על ערקתא דמסאנא. אבל היכא שגזרו שיהרג כל הנקרא בשם יהודי, והלה, מפני פקוח נפש, משנה לבושו כמלבושם ובורח, מותר.

ה) גמ', והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא. כתב הבית שמואל (סימן כח, ג), דאינו אלא תקנה מדרבנן. והאבני מלואים (שם, סק"ב) כתב, דדינא דמלכותא מן התורה הוי דינא. והרשב"ם בבבא בתרא (נד): כתב דהווי דינא, משום שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרצונם חוקי המלך ומשפטיו. וכן היא דעת הרמב"ם (פ"ה מגזילה הי"ח) שכתב, דאם לא

ליה עד דקביל כל אונסא, והכא לא קאמר הכי. ואפילו לר' מאיר דדאין דינא דגרמי, יכול להיפטר ולומר דאמת העדתי שהוא חייב לו כסף, והמוציא מחברו עליו הראיה.

דף קיד ע"א

(א גמ') אפומא דחד כתב הרא"ש (סימן יד), דהני מילי, בגוונא דהישראל טוען לגוי שפרע, או שכופר בכל. אבל כשהישראל תובע לגוי, והגוי כופר, שרי להעיד לטובת הגוי, דהרי גם בדינינו היה נפטר, וכיון דבדיני ישראל יכול לפטור עצמו, יכול להעיד, מידי דהוה אתרי דיכולין להעיד.

(ב גמ') משמתנין ליה עד דקביל כל אונסא וכו'. הקשה הרשב"א, למה ליה לשמותיה, נמתין עד דאתי אונסיה ונוקמיה בדינא, ונתחייביה אהיא אונסיה. והנימוקי יוסף (מא. מדפי הרי"ף) כתב בשם הרא"ש, דאי אירע שלא קיבל, ונמשך נזק לישראל המצרן, לא מחייב אותו הישראל לשלומי, משום דהוה גרמא בנוקין, דהא לא ברי היוקא, ואכתי לא הזיקו העובד כוכבים.

(ג תוס' ד"ה עד דמקבל עלויה, בסוה"ד, אבל אם העכו"ם רוצה ליתן לו יותר אין להפסיד בשביל כן. כתב הרא"ש, (סימן יד) דנראה, דהיינו דווקא ברוצה הגוי לשלם עד כדי דמיהן, אבל אם העכו"ם רוצה להוסיף יותר משוויה, ימכרנה לישראל בדמיה, דשמא כל רצונו של העכו"ם להוסיף דמים, הוא כדי להיות שכן לישראל, לגרשו מנחלתו.

(ד מתני', ונתנו לו כסות אחרת הרי אלו שלו. כתב הרשב"א לעיל (קיג.), דאף דמבואר במתניתין דלעיל, דאין פורטין לכתחילה מתיבת המוכסין אף דאיכא ייאוש ושינוי רשות. היינו מטעם הרחקה ולמיגדר מילתא, אבל הכא הרי אלו שלו, כיון דהרי הוא כמציל מידם.

(ה רש"י ד"ה אם נתיאשו, בתוה"ד, וקשיא ליסטים דסיפא אלסטים דרישא ובגמרא פריך ומשני לה. דקדק המהרש"א, דאינו מפורש בהדיא בגמ', אלא מדקאמר ר' אסי (בסמוך) אסיפא, דקתני אם נתיאשו אין, אבל סתמא לא, לא שנו אלא עכו"ם וכו', על כרחך דרישא דקתני מפני שהבעלין מתייאשין ואפילו בסתמא, מיירי דווקא בישראל, ומשום הכי מתייאשין אפילו בסתמא.

(ו גמ', תנא אם נטל מחזיר לבעלים הראשונים. דעת ר"י בתוס' לעיל (סו). ד"ה אמר, דלא פליגא ברייתא אמתניתין. והבעל המאור (מאי מדפי הרי"ף) כתב, דמתניתא קאתי לאוסופי אמתניתין, דאם החמור שנתנו לו יש בו מותר על מה שלקחו הימנו, יחזיר לבעלים הראשונים, כיון דתלינן דבטעות הגיע לידינו דרצו ליתן לו את החמור הזול, וכיון שכך, לא חשיבא שינוי רשות גמור. והרשב"א הקשה אהאי פירושא, אם כן הוה ליה לתנא דברייתא למתני בהדיא, דאם יש שם מותר מחזיר לבעלים הראשונים. עוד הקשה, ממה נפשך, אי שינוי רשות כי האי קני, אמאי יחזיר המותר, ואם אינו קונה, יחזיר אף מה שכנגד חמורו. וכתב, דהאי קושיא יש לתרץ, דבעל החמור אינו מכוין לזכות בכל החמור אלא בשוויו, ומשום הכי, לגבי המותר לא היה שינוי רשות, אלא ייאוש. וכתב, דהראב"ד פירש, דברייתא אתיא לאוסופי, דכי קתני מתניתין דהרי אלו שלו, היינו כל עוד שהבעלים לא שילם לו דמים, ומשום דקני ליה בייאוש ושינוי רשות. אבל

דאבלע ליה זוזא בחושבנא, דהיינו שנתן לגוי זוז יותר כדי שישמח הגוי וילך מהרה, דבהכי איקרי שהגוי טעה מעצמו, ושרי. עוד כתב, דלדבריו, הא דשרי הפקעת הלוואתו, היינו דווקא בחייב לשלם לו דרך חוב, אבל מה שחייב לשלם לו בשעת המקח, ומטעהו ומשלם פחות, הרי הוא כגוזל. וכתב, דאף בדעת רש"י, דשמואל הטעה את הגוי בחשבון, היינו משום דסבר, דדמי להפקעת הלוואתו, מאחר שקנה המזרק במשיכה, נעשה עליו הד' זוז כחוב והלוואות ומשום הכי שרי. אבל היכא שמטעהו בחשבון, שאינה הפקעת הלוואה, כגון שקונה ממנו כלים ומטעהו שמוסיף לו במנין, או שהגוי מוסיף בדמים בגוונא דהוא קונה מהישראל, בהא הוי גזל הגוי ממש, ומודה רש"י דאסור. והא דאמרין לקמן בסמוך, דרבינא קאמר לשמעיה, קדם ואיתי מעיקרו, מיירי נמי בלא קנאן הגוי קנין גמור, ומשום הכי שרי ליקח לו הגזעין העבים. ועיין באות הבאה.

(יא גמ', קדם ואיתי מעיקרו דגוי מניינא ידע. כתב המאירי, דהואיל ודברים אלו תלויין במניין לבד, מסתמא אינן מדקדקין בברירה, ומוחלין זה לזה ואין קפידא בכך. ועיין באות הקודמת.

(יב גמ', אבל אריסא אריסותיה הוא דקא מפיק. פירש רש"י בד"ה אריסותיה, דכיון דאין לו חלק בקרקע, אינו צריך לפרוע. והרשב"א כתב, דמלכא נמי ניחא ליה שלא יהא חלק האריס משועבד לטסקא, דארעא לאריסותא קיימא, ולולי האריסין לא היה המלך נוטל פירות, ואפילו אם היתה כל הארץ למלך, היה נותנה לאריס.

(יג רש"י ד"ה אבל שתא דחליף חליף, הואיל דהגבאי כבר פרע וכו'. תמה הפלפולא חריפתא (סימן יג אות מ), כיון שהגבאי בא מכח המלך, אמאי הורע כחו עתה, מכח שהיה לו בשנה שעברה, וכי בשביל שהמתין על אלו שנשמטו אז מלפרוע יהא נפסד. ולהכי פירש כדברי הרא"ש (שם), דבחליף שתא מפיס מלכא. וכתב, דיש שפירשו בכונת רש"י, דלעולם אם היה דינא דמלכותא שגובה המלך בשנה זו מס של שנה שעברה, אף הקונה ממנו קנה כל זכות שהיה למלך בו, ואף שפרע הגבאי למלך משלו, לא הפסיד דינו. אלא, דהכא אמרינן דבעברה השנה מפיס מלכא, ומוחל.

(יד רש"י ד"ה דייורי דרי, עכו"ם שיש להם בהמות ומזבלין שרות בשכר. וברש"י ד"ה אסור כתב, דאסור ליקח מהן בהמה שמא נתחברה וכו'. והקשה הרשב"א, הלא רוב בהמות של גויים הם והולכין אחר הרוב. והביא, דהראב"ד פירשה, בלוקח כל הזבל שבדיר, דאסור לקנות ממנו, כיון דיש בתוכו זבלי בהמות ישראל.

(טו גמ', האי בר ישראל דידע סהדותא וכו'. כתב הראב"ד, דמיירי בעדות שיוכל הישראל לטעון בדינו ולהיפטר, ובדיניהם מוציאים ממון, ולהכי אסור לילך להעיד אצלם, אבל בעדות שאין לישראל טענה להפטר, כגון, שהודה לו שחייב בפני עד, והגוי מומינו להעיד, ואומר הישראל לעד שלא יעיד משום שרצוני לכפור ונתחלק יחדיו, או שמבקש הימנו לשתוק בעבור שאנו אוהבין, ובגוונא דאינו יכול לומר דאחר כך פרעתו, משום שהעד לא נפרד ממנו מאז, בהא חייב להעיד, משום חלול השם, והפקעת הלוואתו בדבר שיש בו חלול השם אסורה.

(טז גמ', משמתנין ליה. כתב המרדכי (סימן קיז), דמכל מקום, אינו חייב לשלם, מדקאמר לקמן (קיד). גבי דובין לגוי אמצרא דישאל, דמשמתנין

דאיכא רגלים לדבר דשלו הם. והקשה התורת חיים, מאי איריא דבעלים מרדפין, תיפוק ליה דקנין דנחיל דבורים דרבנן, ומהני ביה מסיח לפי תומו וכדאייתא בסמוך לקמן, לענין תרומה. ותירץ, דכיון דאורחא דמילתא דמי שנאברה לו אבידה רודף אחריה, היכא דאין רודף הוי ריעותא, ולא נאמין לדברי הקטן, מה שאין כן לגבי תרומה. והפני יהושע תירץ, דשאני תרומה דאיסורא היא, ומקילין בה טפי כשם שער אחד נאמן באיסורים, אבל הכא דמיירי לענין ממון לא מקילין.

(יא) רש"י ד"ה בתרומה דרבנן, בזמן הזה וכו'. כתב התורת חיים, דמיירי בפירות דתרומתן דרבנן, לאפוקי דגן תירוש ויצהר. וביאר הכובע ישועה, דלדעת רש"י אפשר לומר, דדווקא מיירי בזמן הזה, דבהא לית ליה עיקר מהתורה, והוא הדין לתרומה. אבל תרומת שאר פירות בזמן דיש תרומה דאורייתא, חשיב עיקרו מהתורה, כמבואר בתוס' בביצה (ד: ד"ה ותנן, ומשום הכי ייתכן ולא יהני ביה מסיח לפי תומו.

(יב) תוס' ד"ה המכיר, בתוה"ד, וא"ת בלא תקנה יטול מה שנתן דמצי אמר להציל נתכוונתי. הקשה הפני יהושע, מנא להו לפרש טעם דמתניתין מפני תקנת השוק, דלמא טעמא נמי מהאי טעמא גופא, דמצי אמר להציל נתכוונתי, דהא במתניתין לא נזכר תקנת השוק. ותירץ הכובע ישועה, לפי מה שכתב הרמ"א (חור"מ סימן שנו ס"ב), דבאמר לוקח לטובה נתכוונתי נאמן, וצריך להחזיר מעותיו אף בגנב מפורסם. וכתב השער המלך, דלוקח נשבע בנקיטת חפץ שנתכוין לטובה, ומדלא נקט במתניתין אלא שישבע לוקח כמה נתן, ולא שישבע שנתכוין לטובה, על כרחך דאין טעמא דמתניתין אלא משום תקנה.

כשהבעלים משלמים לו, מיבעיא ליה לאהדוריה, כיון דבאיסורא אתי לדידה, דיאוש כדי לא קני. וכן הדין בכל גזילה וגניבה הנמכרת. והקשה לפירושו. דבכולא תלמודא משמע דייאוש ושינוי רשות מהני לגמרי לקנות את גוף החפץ, ואינו צריך להחזירו לבעלים אפילו כשמשלמים שוויו.

דף קיד ע"ב

(ז) גמ', וקיימא לן כגזלן לר"ש. הקשה הפני יהושע, דרבי מצי למימר להיפך דגזלן כגנב לרבנן. ותירץ, דמשום דרבי תלמידו דרבי שמעון הוי, להכי קאמר לר' שמעון, דמחלק בין גנב לגזלן, דלדידי גנב דינו כגזלן לשיטתך.

(ח) גמ', שאני נחיל של דבורים דקנין דרבנן הוא. הקשה המלא הרועים, הא מתניתין סתמא קתני דנאמנת אשה וקטן לומר מכאן יצא נחיל זה, ומשמע, אפילו בהוחזק בהן אחד ולקחן לעצמו, מוציאין מידו, ואפילו אי עשה בהן קנין הגבהה דמהני מדאורייתא, מהני עדותן להפקיע קנין דאורייתא. ותירץ, דנראה כגירסת השיטה מקובצת, דשאני נחיל של דבורים דתקנתא דרבנן, דהיינו דרבנן תקנו כן, מדין הפקר בית דין, הפקר.

(ט) גמ', והאמר רב בא במחותרת. הקשה הרשב"א, מאי מקשה מרב, הא רבא אמר בסנהדרין (עב.), דמסתברא מילתא דרב בדליתנהו לכלים ששברם, הא בדאיתנהו חייב להחזירם, ואם כן הכא לא קשה מידי, דהרי הכלים נמצאים. ותירץ, דמקשינן הכא מרב אדרב, דהתם סבירא ליה לרב דאפילו בכלים קיימים פטור מלהחזירם.

(י) גמ', כגון שהיו בעלים מרדפין אחריהם. פירש רש"י בד"ה מרדפין,

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח נאהבת חסד"ח בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>